

суспільством, прагнення до самоствердження, самореалізації та ін. Високомотивовані викладачі більше працюють, досягають кращих результатів у діяльності, оскільки у них розвинутий інтерес до змісту діяльності, їм цікаво вчитися вони прагнуть стати професіоналами. Ефективним мотиваційним фактором є мета, яка стимулює, активізує організовує дії людини. Педагогічна діяльність передбачає досягнення конкретних (проміжних) цілей, що створює кожного разу ситуацію успіху, дає емоційний заряд, спонукає до кінцевої мети, посилює мотивацію викладачів до самоосвіти.

Таким чином, специфіка льотного навчального закладу потребує нових підходів до визначення ефективної адаптації викладачів до професійної діяльності. Інтегративний характер освіти, контекстність навчання, висока увага до педагогічної відповідальності ставить завдання впровадження педагогічних умов для забезпечення формування ефективної адаптації. Ми вважаємо, що реалізація виділених нами педагогічних умов сприятиме професійному зростанню, становленню викладачів-професіоналів у льотних навчальних закладах.

#### Література

1. Анцыферова Л.И. Психология формирования и развития личности / Л.И. Анцыферова // Психология личности в трудах отечественных психологов. – СПб. : Питер, 2000. – С. 207–213.
2. Асріян В.Л. Формування спеціальних умінь у майбутніх пілотів міжнародних авіаліній на основі між предметних зв'язків технічних дисциплін : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / В.Л. Асріян. – Х., 2007. – 18 с.
3. Волкова В. Самоосвітня діяльність як складова професійної культури педагога / В. Волкова // Вісник львівського університету. Серія педагогічна. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 1. – С. 235–241.
4. Кушерець В. Знання як основне джерело розвитку в ХХІ столітті / В. Кушерець // Наука і суспільство. – 2003. – № 9–10. – С. 2–4.
5. Макаров Р.Н. Человеческий фактор. Авиационная психология и педагогика : справочник / Р.Н. Макаров. – М. : Издательство международной академии проблем человека в авиации и космонавтике, 2002. – 490 с.
6. Нісімчук А.С. Педагогіка : підручник / А.С. Нісімчук. – К. : Атака, 2007. – 344 с.
7. Столяренко А.М. Общая педагогика / А.М. Столяренко. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 479 с.
8. Философский энциклопедический словарь / [гл. ред.: Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов]. – М. : Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с.

ГЕРТЕР Н.Л.

### **ХАРАКТЕРИСТИКА ЕТАПІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ТВОРЧОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

Організація педагогічної підтримки творчого саморозвитку майбутнього вчителя у процесі фахової підготовки як аспект комплексної педагогічної підтримки студента в навчально-виховному просторі вищого навчального педагогічного закладу має здійснюватися з урахуванням основних цілей організації згаданого навчально-виховного процесу у згаданому за-

кладі. Ці цілі є такими: формування освіченої, гармонійно розвинутої особистості майбутнього вчителя, здатного до постійного оновлення знань, високої професійної компетентності та мобільності, швидкої адаптації до умов соціально-педагогічного середовища [3, с. 613]. Відповідно до цих цілей та на основі напрацювань спеціалістів з педагогічної підтримки (Т. Анохіної (загальні етапи надання педагогічної підтримки), Н. Єрмак (модель педагогічної підтримки художньої творчості), І. Карапузової (технологія педагогічної підтримки майбутніх учителів) та інших) ми розробили основні етапи педагогічної підтримки творчого саморозвитку майбутнього вчителя у процесі фахової підготовки.

**Мета статті** – схарактеризувати виділені нами етапи організації педагогічної підтримки творчого саморозвитку майбутніх учителів у процесі фахової підготовки, обґрунтувати їх доцільність шляхом зіставлення мети кожного з них із притаманними їм формами організації діяльності педагогів та студентів.

Організація педагогічної підтримки творчого саморозвитку студентів вищого педагогічного навчального закладу має свої особливості. Це, передусім, незводимість дії такої підтримки лише до процесу навчання. Увесь процес фахової підготовки, до якого у тому числі входить і виховання, розуміється як “вирощування” особистості майбутнього вчителя. Саме в ньому відбувається творчий саморозвиток молодшої людини, допомогти якому, за нашим переконанням, покликана педагогічна підтримка.

Напрямок творчого саморозвитку в основному залежить від спеціалізації майбутнього вчителя, тобто підтримка студента філологічного факультету природно буде орієнтуватися на словесні види творчості (поетичну, прозову, драматичну тощо), музично-педагогічного – на музичні (вокальну, інструментальну, хореографічну тощо), оскільки така підтримка очевидно підвищує рівень саме фахової підготовки майбутніх педагогів.

Особливість педагогічної освіти передбачає не лише підтримку творчого саморозвитку студентів, а й, водночас, підготовку їх до організації аналогічної підтримки у просторі середньої школи. Відтак, майбутній учитель має бути максимально обізнаним із педагогічним інструментарієм підтримки, що означає фактично високий рівень аналітико-рефлексивної діяльності студентів у процесі надання їм педагогічної підтримки творчого саморозвитку.

Ураховуючи названі особливості педагогічної підтримки творчого саморозвитку майбутніх учителів у процесі фахової підготовки та спираючись на теоретичні засади та досвід організації педагогічної підтримки у середній (К. Александрова, Т. Анохіна, В. Бердеханова, Є. Бондаревська, О. Газман, Н. Крилова, С. Кульневич, Н. Михайлова, А. Мудрик, С. Поляков, Г. Сорока, С. Юсфін, І. Якиманська та ін.) та вищій (А. Балацінова, І. Карапузова, С. Коломійченко та ін.) школі, ми розробили етапи організації педагогічної підтримки творчого саморозвитку майбутніх учителів у процесі фахової підготовки (див. табл.).

**Етапи організації педагогічної підтримки творчого саморозвитку майбутніх учителів у процесі фахової підготовки**

Мотиваційно-цільовий етап	Когнітивно-процесуальний етап	Аналітико-рефлексивний етап
Мета: виявлення та підвищення наявного рівня готовності педагогічного колективу вищого навчального закладу до надання педагогічної підтримки майбутнім учителям у процесі фахової підготовки, орієнтація студентів на розкриття власного творчого потенціалу, допомога в усвідомленні майбутніми вчителями потреби у творчому саморозвитку	Мета: формування у студентів комплексу знань та якостей, необхідних для творчого саморозвитку, набуття досвіду проєктивної та творчої діяльності, відпрацювання навичок абсолютно самостійної творчої діяльності (автономний процес від постановки проблеми, планування своїх дій до втілення свого плану та оцінювання процесу і результату його реалізації)	Мета: формування аналітико-рефлексивних умінь студентів
Форми організації: Групові та індивідуальні: анкетування, спостереження, тестування, опитування, самодіагностика, консультації, семінари, круглі столи, бесіди, інсценування та аналіз педагогічних ситуацій	Форми організації: Групові та індивідуальні: семінари, тренінги, лекції, творчі студії, інтелектуальні ігри (квести та ін.), бесіди та консультації, майстер-класи	Форми організації: Групові та індивідуальні: підсумкові круглі столи, мистецькі акції, бесіди-обговорення якості процесу та результату творчої діяльності, оцінювання рівня її самостійності, самооцінювання та самоаналіз

Метою мотиваційно-цільового етапу є, як зазначено у таблиці, виявлення та підвищення наявного рівня готовності педагогічного колективу вищого навчального закладу до надання педагогічної підтримки майбутнім учителям у процесі фахової підготовки, орієнтація студентів на розкриття власного творчого потенціалу, допомога в усвідомленні майбутніми вчителями потреби у творчому саморозвитку. Перш, ніж робити будь-які кроки з організації педагогічної підтримки, потрібно продіагностувати, наскільки педагогічний колектив готовий до цього, якими необхідними знаннями та можливостями він володіє, які недоліки слід усунути, компенсувати. Перевіряється також рівень мотивації педагогів, адже за низького рівня мотивації коефіцієнт корисної дії навіть досить добре підготованого викладача є мінімальним. Отже, під час групових та індивідуальних анкетувань, опитувань, спостережень, самоспостережень, самодіагностування та самоаналізу отримується максимально об'єктивна картина готовності педагогічного складу до організації підтримки своїх студентів. Водночас, тестування, анкетування, опитування, спостереження, самоспостереження, самодіагностування та самоаналіз у групі студентів проводяться з метою виявлення рівня та характеру їх творчих здібностей, бажання та усвідомлення необхід-

ності ці здібності розвивати і реалізовувати, а також усвідомлення потреби допомоги педагогів у власному творчому саморозвиткові. Після цього із педагогічним колективом проводиться низка індивідуальних та колективних консультацій, семінарів, круглих столів, бесід, інсценувань та аналізувань педагогічних ситуацій, що мають на меті підвищити рівень готовності та мотивацію педагогів, які будуть брати участь у організації педагогічної підтримки майбутніх учителів. Також подібні форми роботи застосовуються у колективі студентів, їх метою є надання студентам знань про педагогічну підтримку, допомога в усвідомленні необхідності педагогічної підтримки власного творчого саморозвитку, усвідомлення потреби розкриття свого творчого потенціалу, визначення прогалів у знаннях з відповідного виду мистецтва та рівня розвитку необхідних для певного виду творчості особистісних якостей. Заключним кроком мотиваційно-цільового етапу є спільні викладацько-студентські бесіди та круглі столи з питань підтримки та творчого розвитку і саморозвитку, індивідуальні та групові консультації з метою укладання спільного договору та індивідуального договору з кожним студентом з метою ухвалення плану дій та розподілу завдань між кожним з учасників процесу підтримки виходячи з індивідуальних та загальних потреб, цілей та творчих здібностей.

Метою когнітивно-процесуального етапу визначено формування у студентів комплексу знань та якостей, необхідних для творчого саморозвитку, набуття досвіду проєктивної та творчої діяльності, відпрацювання навичок абсолютно самостійної творчої діяльності (автономний процес від постановки проблеми, планування своїх дій до втілення свого плану й оцінювання процесу та результату його реалізації). Заглиблення в заняття будь-яким видом творчості передбачає не поверхову обізнаність людини з історією відповідного виду мистецтва, з біографіями та роботами видатних митців, із тим інструментарієм, яким має володіти майстер цього виду мистецтва. Ці теоретичні знання ми пропонуємо студентам набувати на тематичних лекціях та семінарах, закріплювати під час квестів та інших інтелектуальних ігор.

Очевидно, що для досягнення успіху в різних видах творчості потрібні різні особистісні якості. Ті з якостей особистості, які були визначені на мотиваційно-цільовому етапі як наявні, але недостатньо розвинуті, стають предметом уваги тренінгів та індивідуальних консультацій, що пропонуються студентам. Участь у них визначається бажанням студентів, які самі визначають за результатами попереднього етапу необхідність розвитку тієї чи іншої якості власної особистості.

Наступним кроком когнітивно-процесуального етапу є практичне оволодіння студентами логікою педагогічної підтримки. Так, студент разом з педагогом на основі загального та індивідуального договорів, укладених раніше, визначають творчу проблему та складають план дій з її вирішення, розподіляючи, хто яке завдання виконуватиме (залежно від реальної посильності та компетенції), чи варто залучати додатково спеціалістів з тієї чи іншої сфери діяльності. Після того усі учасники переходять до

реалізації плану. Варто підкреслити, що рівень самостійності студента за принципами надання педагогічної підтримки має бути максимальним.

Під час самостійної реалізації намічених дій з вирішення творчих завдань студентам пропонується взяти участь у творчих студіях, майстер-класах, індивідуальних та групових консультаціях, розклад та змістове наповнення яких узгоджується з індивідуальними та загальними планами, а відвідування – не примусове, воно може регулюватися виключно внутрішньою потребою студентів та укладеним раніше планом дій. На творчих студіях також студенти представляють та обговорюють проміжні та кінцеві результати вирішення творчої проблеми, розглядають результати власної творчості, діляться порадами один з одним, прислухаються до зауваг колег, викладачів та визнаних митців. На завершальних на цьому етапі індивідуальних та групових бесідах обговорюється процес та результат вирішення творчих проблем, відбувається аналіз та самоаналіз. Під час когнітивно-процесуального етапу студенти проходять низку таких циклів, виконуючи таким чином кілька різнопланових творчих завдань, вирішуючи кілька творчих проблем, отримуючи досвід створення кількох артефактів у різних жанрах одного виду мистецтва. Також студент має змогу освоїти та відчувати на собі, як працює педагогічна підтримка.

Аналітико-рефлексивний етап має на меті формування аналітико-рефлексивних умінь студентів. Почасти цій меті слугує також і попередній, когнітивно-процесуальний етап, проте цілеспрямовано це робитиметься саме на останньому етапі надання педагогічної підтримки творчого саморозвитку майбутніх учителів у процесі фахової підготовки.

Під час підсумкових круглих столів педагоги та студенти аналізують позитивні та негативні моменти в організації педагогічної підтримки, розглядають її результати, пропонують шляхи подолання виявлених недоліків, шляхи оптимізації цього процесу в майбутньому. Бесіди-обговорення якості процесу та результату творчої діяльності, оцінювання рівня її самостійності, самооцінювання та самоаналіз мають слугувати такій самій меті, проте зміщення змістових акцентів у цьому випадку відбувається в бік саме оцінювання творчих процесів, а не суто професійно-педагогічних нюансів питання.

Логічним завершенням останнього етапу організації педагогічної підтримки творчого саморозвитку стають різнопланові мистецькі акції, на яких студенти мають змогу представити публіці, колегам та педагогам свої творчі напрацювання, порівняти їх із роботами колег, поділитися досвідом, підбити підсумки пройденого періоду, оцінити, наскільки зросла якість своїх творів за цей час та визначити подальші шляхи власного творчого саморозвитку.

**Висновки.** Отже, виділені та схарактеризовані нами етапи організації педагогічної підтримки творчого саморозвитку майбутніх учителів у процесі фахової підготовки із пропонованими формами організації діяльності педагогів та студентів на кожному із них здатні реалізувати визначені для них (етапів) цілі задля досягнення не лише специфічної мети організації

такої підтримки, а й основних цілей організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному педагогічному закладі.

#### Література

1. Анохина Т. Педагогическая поддержка как реальность современного образования / Т. Анохина // Новые ценности образования. – 1996. – № 6. – С. 71–80.
2. Бердеханова В.П. Педагогическая поддержка индивидуализации ребёнка / В.П. Бердеханова // Классный руководитель. – 2000. – № 3. – С. 39–50.
3. Енциклопедія освіти / [гол. ред. В.Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Карапузова І.В. Організація педагогічної підтримки майбутніх учителів у процесі навчання : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / І.В. Карапузова ; Полт. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2010. – 20 с.

ГІРЕНКО І.В.

### **ОСНОВНІ ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО САМОНАВЧАННЯ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

В умовах інтеграції України до світового освітнього простору зростає необхідність знання кожним спеціалістом іноземної мови. Сучасне суспільне замовлення вимагає виховання самостійних, ініціативних і відповідальних членів суспільства, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні громадських, виробничих та економічних завдань. Виконання цих завдань потребує істотного посилення самостійної та продуктивної діяльності студентів, розвитку їхніх особистісних якостей і творчих здібностей, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуючись у житті суспільства [1, с. 6–7]. Значні зміни в освіті та умовах праці викликають потребу в навчанні протягом усього життя, а отже, висувають на перший план здатність і вміння людини до самоосвіти, самостійної навчальної діяльності, пізнавальної самостійності, самостійної роботи.

Роль самостійної роботи та самостійної навчальної діяльності в наш час настільки значна, що ця проблема вимагає щоразу нових підходів і розв'язань, створення нових навчально-методичних матеріалів, особливо, коли це стосується навчання іноземної мови, яке, як відомо, вимагає значної частки самостійності. Зростає роль самостійної роботи в умовах кредитно-модульної системи, яка передбачає відведення достатньої кількості матеріалу на самостійне опрацювання з подальшим його контролем. У Положенні про кредитно-модульну систему організації навчального процесу підкреслюється посилення ролі самостійної роботи студентів у навчальному процесі [1, с. 47].

Питання планування, організації, управління та контролю самостійної роботи (самостійної навчальної діяльності, самоосвіти, автономності навчання тощо) викликає інтерес у науковців з погляду психологічного аналізу процесу діяльності з навчання студента. Саме в самостійній роботі, як основному засобі оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових занять, найяскравіше проявляються такі особистісні якості